

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVI.

Fasc. 11.

HORVÁTH SZILVIA

**A megújuló energiaforrások támogatása
szabályozásának kialakulása
az Európai Unióban**

SZEGED

2004

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et
Juridicarum Universitatis Szegediensis

LÁSZLÓ BLUTMAN, PÁL BOBVOS, LÁSZLÓ BODNÁR,
JÓZSEF HAJDÚ, ÉVA JAKAB, JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA,
JÁNOS MARTONYI, FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY,
BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY, IMRE SZABÓ, LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BLUTMAN LÁSZLÓ, BOBVOS PÁL, BODNÁR LÁSZLÓ,
HAJDÚ JÓZSEF, JAKAB ÉVA, KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS,
MARTONYI JÁNOS, NAGY FERENC, PACZOLAY PÉTER,
POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZABÓ IMRE, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324–6523 Acta Univ.
ISSN 0563–0606 Acta Jur.

I. Bevezető

Az energia és annak sokrétű felhasználása a civilizált mindennapjaink velejárója. Az energia klasszikus előállítás és felhasználás módja azonban jelentős mértékben terheli környezetünket, mindamelllett a globális energiafelhasználás 1990–2000 közötti időszakban mintegy 15 %-kal nőtt és a 2000–2020 közötti időszakban még erősebb növekedés várható. Mindez cselekvésre ösztönzi a fejlett ipari országokat, mint az energia legnagyobb felhasználóit.

Ennek a szándéknak tehet eleget az az alternatív megoldás, amely révén a megújuló energiaforrások kiaknázásának kezdeti jelentős támogatása eljuthat arra a szintre, hogy minden feltételt és körülményt egybe vetve, képes lesz helyettesíteni a klasszikus energiaforrásokat. Ennek révén nem csak az energia-probléma nyerne megoldást, hanem a CO₂-kibocsátás visszaszorítása is lehetővé válna. Alapos vizsgálatok és tanulmányok arra engednek következtetni, hogy csak a megújuló energiák alkalmazásának jelentős emelkedése nyújthat esélyt arra, hogy rátérjünk az ún. fenntartható energiaösvényre. Ennek a szintnek az eléréséhez azonban arra van szükség, hogy jól átgondolt, gazdaságilag is indokolt mértékű és távú támogatással megteremtjük az alapjait egy új forrású energiaellátásnak.

A ma rendelkezésre álló energiaforrásokat két csoportra oszthatjuk: az egyik csoportba tartoznak a fosszilis energiahordozók, a másik csoportba pedig a nem fosszilisak.

A fosszilis energiahordozók – nem megújuló energiahordozók – pl. az urán, a földgáz, a kőolaj, a kőszén és a barnaszén. A nem fosszilis energiahordozók – megújuló energiahordozók – az Európai Parlament és a Tanács – jelen tanulmányban elemzésre kerülő – 2001. szeptember 27-ei a belső villamosenergia-piacon a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról¹ szóló 2001/77/EK irányelvének fogalommeghatározása szerint: „*megújuló energiaforrások*”: a nem fosszilis megújuló energiaforrások (szél-, nap-, geotermikus, hullám-, árapály-, víz- energia, biomassa, hulladék-lerakóhelyeken és szennyvíztisztító telepeken keletkező gázok, biogázok energiája).²

Míg a fosszilis energiahordozók nem állnak végtelenül rendelkezésünkre és azok elégetése az éghajlatra káros hatású emissziókhöz (lásd üvegházhatású gázok) vezet, addig ezzel ellentétben a nem fosszilis energiahordozók kedvező tulajdonsága, hogy végtelen mennyiségben állnak rendelkezésünkre és az ezek-

---

¹ OJ L 283, 2001. 10.27. p. 33.

² 2. cikk a) pont.

ből történő energiatermelés jelentős környezeti károk nélkül megy végbe, környezetszennyező hatásuk a fosszilis energiahordozókhoz képest lényegesen kisebb.

A vázolt kép mégsem ennyire egyértelmű, mivel a fosszilis tüzelőanyagok is számos előnnyel bírnak: viszonylag olcsón lehet energiát előállítani belőlük és kényelmes a használatuk is. Egyelőre rendelkezésre állnak és az ilyen formában történő energiatermeléshez szükséges infrastruktúra régóta teljesen kiépített, a hozzá tartozó ipar jól szervezett. Mégis nem rendelkeznek olyan erényekkel, amelyekkel a megújuló energiaforrások büszkélkedhetnek, mint például a levegőminőség javítása, az innovációs minőség kiépítése, vállalkozások teremtése, foglalkoztatás és nem utolsósorban a vidéki munkahelyteremtés révén történő vidékfejlesztés. Mindezek mellett megfelelnek a fenntartható és környezetbarát fejlődés közösségi stratégiájának és lehetővé teszik az Unióba történő energia-behozatal függőségének csökkentését. Ezáltal biztonságosabbá teszik az energiaellátást, valamint hozzájárulnak az európai ipar versenyképességének javításához. A későbbiekben bemutatásra kerülő Fehérkönyv szerint 500.000–900.000 új munkahelyteremtés várható a megújuló energiaforrások megfelelő kiaknázása révén.³

Ezen okok vezettek odáig, hogy napjainkban elképzelhetetlen az energiapolitikák elemzése a megújuló energiaforrások kihasználásának és támogatásának alapos analízise nélkül, így ezek szorosan beépültek az energiapolitika téziseibe.

Európában a megújuló energiaforrások alkalmazása a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején kezdődött, mely a második nagy olajválsághoz (1973) kötődik.

Azóta az Európai Unió sem hagyhatta figyelmen kívül a belső piac szabályozásának tárgykörében a megújuló energiaforrásokból előállított villamosenergia közösségi szinten való támogatásának szabályozását, mely már a korábbiakban is politikai szinten az Unió napirendjén szerepelt.

II. A Közösség nemzetközi kötelezettségvállalásai

Az üvegházhatású gázok kibocsátása következtében egyre növekvő veszélyként fenyegető klímaváltozás megelőzésére ezért fontos eszközként kínálkozik a megújuló energiaforrások növekvő felhasználása. Így nem hagyható figyelmen kívül mindazon nemzetközi kötelezettségvállalások számbavétele sem, amelyek a Közösséget a megújuló energiaforrások támogatására készítették és ösztönözték. Ezek közül kiemelendők az ENSZ éghajlatváltozásról szóló keretegyez-

³ Energie für die Zukunft: erneuerbare Energieträger – Weissbuch für eine Gemeinschaftsstrategie und Aktionsplan KOM/97/599 endg.

mény és a keretegyezményhez csatolt Kyotói Jegyzőkönyvben foglalt célkitűzések.

1. Az ENSZ éghajlatváltozásról szóló keretegyezménye és annak előzményei

Az iparosodás és a motorizáció elkerülhetetlen mellékterméke – a széndioxid – okozza főként a környezeti ártalmakat, amelyek nagyban hozzájárulnak az éghajlat negatív irányú változásához (klímaváltozáshoz).⁴ Hosszú előkészítő folyamat előzte meg az üvegház-hatás és az ezzel járó klímaváltozás kiküszöbölése, illetve csökkentése érdekében megkötött nemzetközi szerződésalkotást.

A nemzetközi szinten való cselekvés érdekében az Egyesült Nemzetek Közgyűlése előkészítette az éghajlatváltozási keretegyezményt,⁵ melyen megalakított kormányközi tárgyaló bizottságban folytatott tárgyalásokon az Európai Közösség és annak tagállamai egyaránt részt vettek,⁶ majd 1992. május 9-én New Yorkban elfogadták és 1992. június 3. és 14. között Rio de Janeiróban megtartott, környezet és fejlődés konferencián aláírták az Egyesült Nemzetek éghajlatváltozási keretegyezményét (UNFCCC),⁷ amely 1994. május 21-én lépett hatályba.⁸

Az Egyezmény megkötését a Közösség az 1993. december 15-ei 94/69/EK tanácsi határozattal⁹ hagyta jóvá, amely 1994. március 21-én lépett hatályba.

Az egyezmény végső célja – ahogy az az egyezmény 2. cikkében szerepel –, hogy az egyezmény vonatkozó rendelkezéseivel összhangban, olyan szinten stabilizálják az üvegházhatást okozó gázok koncentrációját a légkörben, amely meggátolja az éghajlati rendszerre gyakorolt káros, emberi eredetű hatást.

---

⁴ A Keretegyezmény értelmében klímaváltozás: az éghajlat olyan módosulása, amely közvetve vagy közvetlenül a légkört módosító emberi tevékenységhez kapcsolódik és amely a természetes változáson túlmenően, mint járulékos változás módosítja a földi atmoszféra összetételét. Lásd még NAGY KÁROLY: Nemzetközi jog. Püski Kiadó, Bp., 1999. 247–251. p.

⁵ Az Egyesült Nemzetek közgyűlésének 1990. december 19-i 45/212 határozata a globális éghajlat védelméről a ma élő és az eljövendő generációk érdekében.

⁶ 1991. február 4-én a Tanács felhatalmazta a Bizottságot, hogy a Közösség nevében eljárva vegyen részt a tárgyalásokon.

⁷ UNFCCC: United Nations Framework Convention on Climate Change.

⁸ A Keretegyezmény hiteles magyar nyelvű fordításaként az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi LXXXII. Törvény szolgált, amely 1995. október 6-án lépett hatályba. „23. Cikkely Hatálybalépés 1. Az Egyezmény az ötvenedik megerősítési, elfogadási, jóváhagyási vagy csatlakozási okmány letétbe helyezésének napját követő kilencvenedik napon lép hatályba. 2. Minden államra vagy regionális gazdasági integrációs szervezetre nézve, amely az Egyezményt az ötvenedik megerősítési, elfogadási, jóváhagyási vagy csatlakozási okmány letétbe helyezése után erősíti meg, hagyja jóvá, fogadja el, vagy csatlakozik ahhoz, az Egyezmény ezen állam vagy regionális gazdasági integrációs szervezet megerősítési, elfogadási, jóváhagyási vagy csatlakozási okmánya letétbe helyezésének napját követő kilencvenedik napon lép hatályba. 3. A fenti 1. és 2. bekezdések céljaira a regionális gazdasági integrációs szervezet által letétbe helyezett bármely okmány nem számít járulékosnak a szervezet tagállamai által letétbe helyezettekhez.”

⁹ OJ L 33., 1994.2.7., 11. p.

Mindezt annyi idő alatt, ami elegendő az ökológiai rendszerek számára ahhoz, hogy természetes módon alkalmazkodjanak az éghajlatváltozáshoz, biztosítva, hogy ne kerüljön veszélybe az élelmiszer-termelés és hogy a gazdasági fejlődés fenntartható maradjon.

A megerősítése után az egyezmény arra kötelezi a fejlett országokat és az egyezmény I. mellékletében¹⁰ felsorolt többi részes felet, hogy intézkedéseket hozzanak a CO₂ és az ózonréteget lebontó anyagokról szóló Montreali jegyzőkönyv¹¹ által nem szabályozott egyéb üvegházhatást okozó gázok¹² emberi eredetű kibocsátásainak korlátozására azzal a céllal, hogy az évtized végére külön-külön vagy együttesen az 1990-es szintre csökkentsék az emberi eredetű kibocsátások mértékét.

Az UNFCCC továbbá kötelezi a Közösséget és a tagállamokat a fentiekben meghatározott üvegházhatást okozó gázokra vonatkozó forrásokból való kibocsátásoknak és nyelők általi eltávolításnak, a Felek Konferenciája által elfogadott összehasonlítható módszerekkel összeállított nemzeti nyilvántartás készítésére, időszakonkénti frissítésére, közzétételére és a Felek Konferenciája számára történő megküldésére.¹³

Az egyezmény aláírásakor az Európai Közösség és tagállamai megerősítették azt a célkitűzésüket, hogy 2000-ig az 1990-es szinten stabilizálják a Közösség egészének CO₂-kibocsátását, ahogy azt a Tanács 1990. október 29-i, 1991. december 13-i, valamint 1992. május 5-i és 26-i következtetései említik.

Az emberi eredetű CO₂-kibocsátás korlátozásával kapcsolatban az egyezmény 4. cikkének (2) bekezdésében megállapított kötelezettségeket a Közösség és tagállamai által a saját hatáskörükben meghozott lépések révén a Közösség egészének teljesítenie kell.

Ezek:

a) *A Szerződő Felek mindegyike nemzeti politikát fogad el és – az üvegházgáz emisszióinak korlátozásával, valamint az üvegház-gáz nyelők és tárolóik megvédésével és fejlesztésével – megfelelő intézkedéseket tesz az éghajlatváltozás enyhítésére. A jelen Egyezmény célkitűzésével összhangban a politikai in-*

¹⁰ Ausztrália, Ausztria, Belarusszia, Belgium, Bulgária, Kanada, Csehszlovákia, Dánia, Európai Közösség, Észtország, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Magyarország, Izland, Írország, Olaszország, Japán, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Hollandia, Új-Zéland, Norvégia, Lengyelország, Portugália, Románia, Orosz Föderáció, Spanyolország, Svédország, Svájc, Törökország, Ukrajna, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, Amerikai Egyesült Államok.

¹¹ Az ózonpajzs védelméről az 1985-ben kötött és 1988-ban hatályba lépett bécsi egyezményhez (amely a légszennyezés egy részproblémáját rendezi) 1987. szeptember 16-án elfogadtak egy kiegészítő jegyzőkönyvet azon anyagok és gyártási eljárások tilalmáról, illetve gyártásuk fokozatos csökkentéséről, melyek károsíthatják az ózonréteget.

¹² A Kiotói Jegyzőkönyv a következő hat üvegházhatású gázt érinti: széndioxid (CO₂), metán (CH₄), nitrogén-monoxid (N₂O), részben halogénezett fluorszénhidrogének (H-FCKW), perfluorozott szénhidrogének (FKW / PFC), kén-hexafluorid (SF₆).

¹³ Lásd a Keretegyezmény 4. cikkely 1. a) pontját.

tézkedések híven tükrözik majd, hogy a fejlett országoknak vezető szerepük lesz az antropogén emissziók hosszú távú tendenciáinak módosításában, figyelembe véve, hogy a jelen évtized végére a széndioxid és a Montreáli Jegyzőkönyv által nem szabályozott egyéb üvegházhatású gázok antropogén emisszióinak korábbi szintekre történő visszatérésével nagyban hozzá lehetne járulni az említett módosításokhoz. Nem hagyható figyelmen kívül a Felek kiindulási feltételeiben, valamint megközelítéseikben, gazdasági struktúrájukban és erőforrás bázisukban rejlő különbségek, elismerve az erős és fenntartható gazdasági növekedés igényét, a rendelkezésre álló technológiákat és egyéb egyedi körülményeket, továbbá a Felek igazságos és megfelelő hozzájárulásait az Egyezmény globális erőfeszítéseéhez. Ezek a Felek más Felekkel közösen valósíthatják meg ezt a politikát, és tehetik meg ezeket az intézkedéseket, illetve segíthetnek további Feleket abban, hogy hozzájáruljanak az ezen Egyezmény és különösen ezen alpont célkitűzéseinek eléréséhez.

b) Az ezen cél érdekében történő előrehaladás elősegítése végett a fent említett Felek mindegyike az Egyezménynek – az adott Félre néző – hatálybalépésétől számított hat hónapon belül és azt követő rendszeres időközönként, a 12. Cikkelynek megfelelően részletes tájékoztatást ad politikájáról és intézkedéseiről a fenti a) bekezdésre hivatkozva, valamint a saját előrejelzett antropogén emisszióiról a Montreáli Jegyzőkönyv által nem szabályozott üvegház-gázok forrásonkénti emisszióiról és nyelönkénti eltávolításáról a fenti a) bekezdésben hivatkozott időszakra vonatkozóan, azzal a céllal, hogy egyedileg vagy közösen visszatérjenek a szén-dioxid és a Montreáli Jegyzőkönyv által nem szabályozott egyéb üvegház-gázok antropogén emisszióinak 1990. évi szintjeire. E tájékoztatásokat a Felek Konferenciája a – 7. Cikkelynek megfelelően – első ülészakán és azt követően rendszeres időközönként fogja áttekinteni.

c) Az üvegház-gázok forrásonkénti emisszióinak és nyelönkénti eltávolításának – a fenti b) alpont céljára történő – kiszámításánál célszerű figyelembe venni a rendelkezésre álló legjobb tudományos ismereteket, beleértve a nyelők hatáskapacitását és az üvegház-gázoknak az éghajlat megváltozásához adott hozzájárulását. A Felek Konferenciája az első ülészakán megvizsgálja és megállapodik ezen számítások módszertanáról, majd azt követően rendszeresen áttekinti azokat.

d) A Felek Konferenciája az első ülészakán felülvizsgálja a fenti a) és b) alpontok helytállóságát. E felülvizsgálatot a rendelkezésre álló legjobb tudományos ismeretek, az éghajlatváltozás és hatásainak felmérései, valamint a vonatkozó műszaki, társadalmi és gazdasági információk fényében célszerű elvégezni. E felülvizsgálat alapján a Felek Konferenciája megfelelő intézkedéseket tesz, melyekbe beletartozhat a fenti a) és b) alpontokban foglalt kötelezettségek módosítása is. A Felek Konferenciája az első ülészakán ugyancsak döntéseket fog hozni a fenti a) alpontban jelzett közös megvalósítás kritériumaira vonatkozóan. Az a) és b) alpontok második felülvizsgálatára legkésőbb 1998. december 31-én kerüljön sor, majd azt követően a Felek Konferenciája

által meghatározott rendszeres időközönként mindaddig, amíg nem teljesülnek jelen Egyezmény célkitűzései.

...
(i) szükség szerint más Felekkel koordinálja az ezen Egyezmény célkitűzéseinek elérésére kidolgozott vonatkozó gazdasági és igazgatási eszközöket; és

(ii) feltárja és rendszeres időközönként felülvizsgálja azokat a tevékenységeket elősegítő politikáját és gyakorlati eljárásait, amelyek a Montreáli Jegyzőkönyv által nem szabályozott üvegház-gázok antropogén emisszióinak az egyébként előfordulónál magasabb szintjeihez vezetnek.

f) A Felek Konferenciája az érintett Felék jóváhagyásával legkésőbb 1998. december 31-ig áttekinti a rendelkezésre álló információkat, tekintettel az I. és II. Mellékletben foglalt jegyzékek szükség szerinti módosítására.

g) Az I. Mellékletben nem szereplő bármely Fél a megerősítési, elfogadási, jóváhagyási vagy csatlakozási okmányában, illetve azt követően bármikor értesítheti a Letéteményest arról, hogy magát alávetni szándékozik a fenti a) és b) alpontokban foglaltaknak. A Letéteményes mindezen értesítésekről tájékoztatja az aláírókat és a Feleket.

Amikor a részt vevő kormányok 1992-ben aláírták az Egyesült Nemzetek Keretegyezményét az éghajlatváltozásról, tudatában voltak annak, hogy az csak kiinduló alapként fog szolgálni a jövőbeli intézkedésekhez. Állandó felülvizsgálati eljárás, konzultációk, információcserék bevezetésével megnyitotta az Egyezmény a lehetőséget arra, hogy tudományos előrelépésekre és a megváltozott hozzáállásokra válaszolva a politikai tárgyalások mellett kötelezettségeket határozzanak el. Az ellenőrzés szerve ennél az Egyezménynél a Felek Konferenciája, amely vizsgál és segédszerveket létesíthet.

A fejlődő országok által vállalt kötelezettségek megfelelő voltának felülvizsgálatára, ahogy előrelátható volt, a szerződő Felek Konferenciájának első ülése (COP¹⁴-1) alkalmából került sor, amely 1995-ben Berlinben került megrendezésre.

Az egyezményt aláíró Felek Konferenciájának ezen első ülészakán arra a következtetésre jutottak, hogy a fejlett országok kötelezettségvállalása, miszerint egyénileg, illetve együttesen arra törekszenek, hogy széndioxid-, illetve az ózonréteg védelméről szóló egyezmény montreali jegyzőkönyve által nem szabályozott, üvegházhatást okozó egyéb gázkibocsátásukat 2000-re az 1990-es szintekre csökkentik, nem elégséges az egyezmény hosszú távú céljának, az éghajlati rendszerbe történő veszélyes emberi eredetű beavatkozás megakadályozásának eléréséhez. Ezért a konferencián megállapodtak arról, hogy jegyzőkönyv vagy más jogi eszköz elfogadásával¹⁵ olyan folyamatot indítanak el,

¹⁴ Conference of the Parties.

¹⁵ I. határozat/CP.1: „A berlini mandátum: Az egyezmény 4. cikke 2 bekezdése a) és b) pontja megfelelőségének felülvizsgálata, beleértve a jegyzőkönyvvel és a lebonyolításra vonatkozó határozatokkal kapcsolatos javaslatokat”.

amellyel lehetővé válik a 2000 utáni időszakra vonatkozó megfelelő intézkedések megtétele.

2. A Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt uniós kötelezettségekről

A Keretegyezményt sikernek lehet tekinteni, többek között azért is, mert hozzájárult ahhoz, hogy világszerte a közvélemény tudatosságát az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó problémák iránt erősítse. Az Európai Unió teljesítette az egyezményben vállalt kötelezettségeit, miszerint 2000-ben az emissziókat az 1990-es szintre szorította vissza. Mégis sok ipari ország, köztük az Amerikai Egyesült Államok, az üvegházhatású gázok emissziójának ezen a szinten való stabilizálásának célját nem érték el.

Ezért az Egyezmény Szerződő Feleinek konferenciáján 1995. márciusában Berlinben elhatározták, hogy kialakulnak egy az ipari országokra érvényes jegyzőkönyvet az emissziók csökkentéséhez szükséges 2000-et követő intézkedésekről. Hosszas előkészítések után a Kiotói Jegyzőkönyvet 1997. december 10-én a japán Kiotóban fogadták el.¹⁶ Ezzel a nemzetközi klímapolitika elérkezett a fordulópontjához. A Kiotói Jegyzőkönyv (továbbiakban: Jegyzőkönyv) elfogadása nagy lépés az emberiség azon próbálkozásai sorában, amelyek az éghajlatváltozás káros következményeinek csökkentését szolgálják, fontos lépést jelent a globális felmelegedés elleni harcban, mivel mennyiségi célokat tartalmaz az egyes üvegházhatású gázok emissziójának elkerülése és csökkentése érdekében.

A Jegyzőkönyv szabályozása a következő hat üvegházhatású gázt érinti:

- a) *széndioxid* (CO₂): elsősorban a globális felmelegedésért felelős. A széndioxid emissziók jórészt az energiafelhasználás és a fosszilis tüzelőanyagok használata folytán keletkeznek.
- b) *metán* (CH₄): a CO₂ után a második helyen áll. Fő forrásai a mezőgazdaság (az állatok emésztési folyamata), hulladékok (lerakók) és az energia (széntámogatás és földgáz elosztás).
- c) *nitrogén-monoxid* (N₂O): ipari gáz, amely a salétromsav és az adipinsav előállítása, valamint a mezőgazdaságban történő műtrágya-felhasználás során keletkezik.
- d) *részben halogénezett fluorszénhidrogének* (H-FCKW): ipari gáz, amelynek keletkezése az utóbbi években jelentősen megnőtt, tekintettel arra, hogy ezt a gázt alkalmazzák a CFC helyett, melynek alkalmazását a Montreáli Jegyzőkönyvben rögzítettek szerint, mint az ózonréteget lebontó anyagot, megtiltották.
- e) *perfluorozott szénhidrogének* (FKW / PFC): ipari gáz, amely az alumínium olvasztása során keletkezik (főként égető berendezésekben).

¹⁶ 1. határozat/CP.3: „Az Egyesült Nemzetek éghajlatváltozási keretegyezménye Kiotói Jegyzőkönyvének elfogadása”.

f) *kén-hexafluorid* (SF₆): ipari gáz, amelyet magnézium előállítása során a magas feszültségű berendezésekben alkalmaznak.

Ez utóbbi három valamennyi olyan ipari gáz, amelyek hosszabb ideig vannak jelen az atmoszférában.

Az Európai Közösség a Jegyzőkönyvet 1998. április 29-én írta alá New Yorkban. A Tanács az 1998. június 16-ai tanácsi következtetésekben¹⁷ megállapodott az egyes tagállamok hozzájárulásáról a teljes közösségi csökkentési – a Keretegyezményből eredő – kötelezettségvállalásról. A hozzájárulások különböznek egymástól, mivel azok meghatározásakor figyelembe vették egyebek közt a várt gazdasági növekedést, az energia-összetételt, valamint az adott tagállam iparának szerkezetét. A Tanács megállapodott továbbá arról, hogy a megállapodás feltételeit felveszik a jegyzőkönyvnek a Közösség általi jóváhagyásáról szóló tanácsi határozatába.¹⁸ A Jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése¹⁹ előírja, hogy a Közösség és tagállamai megerősítő, illetve jóváhagyó okirataik letétbe helyezésekor értesítsék az egyezmény 8. Cikkével létrehozott titkárságot e megállapodás feltételeiről. A Közösségnek és tagállamainak így kötelezettségük áll fenn, hogy intézkedéseket tegyenek annak érdekében, hogy a Közösség teljesíteni tudja a Jegyzőkönyv szerinti kötelezettségeit, az egyes tagállamok a Közösség és más tagállamok felé fennálló, saját kötelezettségvállalásai teljesítésére vonatkozó felelősségének sérelme nélkül.

Az Európai Tanács először a 2001. június 15-ei és 16-ai göteborgi ülésén, majd 2001. december 14-én és 15-én Laeken-i ülésén erősítette meg az Unió elhatározását a Kiotói Jegyzőkönyv szerinti kötelezettségek tiszteletben tartásáról. A laeken-i ülésen továbbá kinyilvánította azt az óhaját, hogy a Jegyzőkönyv a fenntartható fejlődésről szóló, 2002. augusztus 26 – szeptember 4-én megrendezésre kerülő johannesburgi világ-csúcstalálkozót megelőzően lépjen hatályba. (A tagállamok egymás között megegyeztek továbbá arról, hogy a ratifikációs dokumentumaikat a Közösségével egyidejűleg, de legkésőbb 2002. június 1-ig a letéteményesnél letétbe helyezik.) Ahhoz, hogy az Unió ezt a célt elérhesse, a Tanács az Egyesült Nemzetek éghajlatváltozási keretegyezménye Kiotói Jegyzőkönyvének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról, valamint az

¹⁷ Az Európai Unió Tanácsa 1998. június 19-i 9702/98 dokumentuma a Környezetvédelmi Tanács 1998. június 16-17-i eljárásainak eredményéről, I. melléklet.

¹⁸ A Tanács az Egyesült Nemzetek éghajlatváltozási keretegyezménye Kiotói Jegyzőkönyvének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról, valamint az abból származó kötelezettségek közös teljesítéséről szóló 2002. április 25-ei 2002/358/EK határozata II. számú melléklete

¹⁹ Article 4: 2. The Parties to any such agreement shall notify the secretariat of the terms of the agreement on the date of deposit of their instruments of ratification, acceptance or approval of this Protocol, or accession thereto. The secretariat shall in turn inform the Parties and signatories to the Convention of the terms of the agreement.

abból származó kötelezettségek közös teljesítéséről szóló 2002. április 25-ei 2002/358/EK határozatával²⁰ jóváhagyta a Jegyzőkönyvet.

Ennek a határozatnak a II. számú mellékletében került rögzítésre az Európai Közösség és annak tagállamai megállapodása a 2008–2012 közötti első kötelezettségvállalási időszakra vonatkozó, az emissziók csökkentésére és keletkezésük megakadályozására irányuló vállalásaikról. E szerint az Európai Közösség tagállamainak a 2008–2012 közötti időszakban az üvegházhatású gázaiak összemisszióját 1990-hez képest 8 %-kal kell csökkenteniük.

Míg a Keretegyezmény I. mellékletben szereplő államok²¹ a Jegyzőkönyv értelmében általánosan kötelezik magukat a 2008–2012 közötti időszakban az üvegházhatású gázok emissziójának legalább 5 %-kal az 1990-es szint alá történő csökkentésére.²² A Jegyzőkönyv B melléklete tartalmazza államonként részletezve azokat a mennyiségi kötelezettségeket, amelyeket a Szerződő Felek vállaltak.

A Jegyzőkönyvben – a fentiekben ismertetett – kitűzött célok eléréséhez számos javasolt intézkedés szerepel:

- *Nemzeti stratégiák* erősítése vagy felállítása az emissziók csökkentéséért (az energiahatékonyság javítása, környezetbarát mezőgazdaság támogatása, a megújuló energiaforrások fokozott hasznosítása).
- *Együttműködés* más Szerződő Felekkel (tapasztalat- és információcsere, a nemzeti stratégiák koordinálása a hatékonyság javítása érdekében, együttműködés az emissziós jogok vonatkozásában, közös végrehajtás, fenntartható fejlődés).

A Jegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdése²³ az UNFCCC I. mellékletében felsorolt²⁴ és a Jegyzőkönyvet is aláíró felek számára előírja, hogy 2005-ig bizonyítható előrehaladást mutassanak fel a jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségeik végrehajtása tekintetében.

A Felek Konferenciáján elfogadott 19/CP.7. számú határozat melléklete A. szakaszának II. részével összhangban továbbá ezen aláíró felek számára kötelező egy nemzeti kibocsátásiegység-forgalmi jegyzék kialakítása és vezetése annak érdekében, hogy pontosan számon lehessen tartani a kibocsátás-csökkentési egységek, az igazolt kibocsátás-csökkentések, a kibocsátható mennyiségi egységek és az eltávolítási egységek kiadását, birtoklását, átadását, megszüntetését vagy visszavonását.

A közösségi kibocsátásiegység-forgalmi jegyzéket fel lehet használni a Közösség által finanszírozott projekteken létrehozott kibocsátás-csökkentési egy-

²⁰ OJ L 130., 2002.5.15., 1. p.

²¹ Lásd a 11.sz. lábjegyzetet.

²² Lásd a Jegyzőkönyv 3. cikkely (1) bekezdését.

²³ Art. 3. (2) Jede in Anlage I aufgeführte Vertragspartei muß bis zum Jahr 2005 bei der Erfüllung ihrer Verpflichtungen aus diesem Protokoll nachweisbare Fortschritte erzielt haben.

²⁴ Lásd a 11. sz. lábjegyzetet.

ségek és igazolt kibocsátás-csökkentések vezetésére, ezáltal is ösztönözve a Közösséget, hogy harmadik országokban szélesebb körben foglalkozzon az éghajlatváltozási kérdésekkel, és azt a tagállamokban található kibocsátási-egység-forgalmi jegyzékekkel együtt, egységes rendszerben lehet vezetni.

A kibocsátás-csökkentési egységek és az igazolt kibocsátás-csökkentések Közösség által történő vásárlása és felhasználása még a Bizottság javaslatára az Európai Parlament és a Tanács által elfogadandó további előírások függvénye.

A tanácsi határozat értelmében végzett pontos jelentés lehetővé tenné a kibocsátási szinteknek a korai meghatározását, és ezáltal a jogosultság korai megteremtését a Jegyzőkönyv rugalmas mechanizmusában való részvételre.

Fentieknek megfelelően az üvegházhatást okozó gázok Közösségen belüli kibocsátásának alapos ellenőrzésére és rendszeres értékelésére van szükség. Úgyszintén kellő időben meg kell vizsgálni a Közösség és a tagállamok által az éghajlatváltozási politika területén tett intézkedéseket is.

Összefoglalva a Jegyzőkönyvben foglalt kötelezettségek:

1. jogilag kötelező erővel bíró célok elfogadása a hat üvegházhatású gáz emissziójának csökkentése érdekében a 2008-2012 közötti időszakban;
2. a tagállamok közösen teljesítik a csökkentési kötelezettségeiket tehermegosztás szerint (EK-Bulla);
3. „Rugalmas mechanizmusok” bevezetése;
4. információközlési kötelezettség erősítése, megfigyelőrendszer.

ad 1. Az 1. pontban foglalt kötelezettség az előzőekben már bemutatásra került.

ad 2. (EK-Bulla)

A jegyzőkönyv New Yorkban 1998. április 29-én történt aláírásakor a Közösség úgy nyilatkozott, hogy a Közösség és tagállamai a jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti kötelezettségeiket a jegyzőkönyv 4. cikkének megfelelően közösen teljesítik, amely lehetővé teszi a jegyzőkönyvben részes felek számára kibocsátási korlátozásaik és csökkentési kötelezettségeik közös teljesítését. Ezért helyénvaló a fennálló kötelezettségek tekintetében a hatékony együttműködésről és összehangolásról rendelkezni. Beleértve az üvegházhatást okozó gázok közösségi nyilvántartásának összeállítását, az előrehaladás értékelését, a jelentések előkészítését, valamint a felülvizsgálati és megfelelőségi eljárásokat, amelyek lehetővé teszik a Közösség számára, hogy megfeleljen a Kiotói Jegyzőkönyv alapján fennálló jelentéstételi kötelezettségeinek, amint azt az UNFCCC-t megkötő felek hetedik, Marrakesh-ben tartott konferenciáján elfogadott politikai megállapodások és jogi határozatok²⁵ meghatározzák.

Azzal, hogy a Közösség és tagállamai úgy határoztak, hogy a Kiotói Jegyzőkönyv 4. cikkének megfelelően kötelezettségeiket közösen teljesítik, az említett

---

²⁵ Marrakeshi megállapodások.

cikk (6) bekezdése²⁶ értelmében és a jegyzőkönyv 24. cikke (2) bekezdésével²⁷ összhangban közösen felelősek azért, hogy a Közösség teljesítse a jegyzőkönyv 3. cikke (1) bekezdése szerinti mennyiségileg meghatározott kibocsátás-csökkentési kötelezettségét. Ennek következtében és az Európai Közösséget létrehozó szerződés 10. cikkével²⁸ összhangban a tagállamoknak egyéni és kollektív kötelezettségük áll fenn, hogy megtegyék az összes általános vagy konkrét megfelelő intézkedést a közösségi intézmények által végzett tevékenységek-ből eredő kötelezettségek, köztük a Közösség jegyzőkönyv szerinti mennyiségileg meghatározott kibocsátáscsökkentési kötelezettsége teljesítésének biztosítása érdekében. Azért, hogy ezzel elősegítsék az említett kötelezettség teljesítését, valamint, hogy tartózkodjanak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti e kötelezettség megvalósítását.

A kibocsátás csökkentésére vonatkozó jövőbeni kötelezettségvállalások közösségi jóváhagyásával kapcsolatos bármely további határozat jogi alapját az adott határozat tartalma és hatálya határozza meg.

Az üvegházhatású gázok emissziójának csökkentési kötelezettségével érintett gazdasági ágazatok közötti különbségek kifarrottak. A Bizottság becslései alapján a CO₂-emissziók a közlekedési szektorban 1990-től 2000-ig 22 %-kal emelkedtek, amelyek 2010-ig 39 %-kal fognak emelkedni. Az energiaszektorban az emissziók stabilak maradtak, de a háztartások és a harmadlagos területek emissziói a következő években 4 %-kal emelkednek. Az iparból származó CO₂-emisszióknál azonban 15 %-os visszaeséssel számolnak 1990 és 2010 között.

Az éghajlatváltozás területén szükséges intézkedések és politikák végrehajtására főleg nemzeti szinten kerül sor, a Jegyzőkönyv céljainak teljesítéséért a tagállamok felelősek. Ebből a célból a tagállamok saját nemzeti stratégiákat fejlesztettek ki, de azt is világossá tették, hogy a további intézkedések közösségi szinten nélkülözhetetlenek, a Közösségnek, mint a Jegyzőkönyv aláírójá-

---

²⁶ Article 4: 6. If Parties acting jointly do so in the framework of, and together with, a regional economic integration organization which is itself a Party to this Protocol, each member State of that regional economic integration organization individually, and together with the regional economic integration organization acting in accordance with Article 24, shall, in the event of failure to achieve the total combined level of emission reductions, be responsible for its level of emissions as notified in accordance with this Article.

²⁷ Article 24: 2. Any regional economic integration organization which becomes a Party to this Protocol without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Protocol. In the case of such organizations, one or more of whose member States is a Party to this Protocol, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under this Protocol. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under this Protocol concurrently.

²⁸ 10. cikk (korábbi 5 cikk). A tagállamok az e szerződésből, illetve a Közösség intézményeinek cselekvéseiből eredő kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében megteszik a megfelelő általános vagy különös intézkedéseket. A tagállamok elősegítik a Közösség feladatainak teljesítését. A tagállamok tartózkodnak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti e szerződés célkitűzéseinek megvalósítását.

nak a tagállamok cselekvéseit ki kell egészítenie, azokat támogatnia kell, továbbá gondoskodnia kell arról, hogy ezek a cselekvések összeegyeztethetők legyenek a Római Szerződés rendelkezéseivel.

Az éghajlatváltozás az egyik legjobb példa a környezeti szempontoknak a Közösség más politikáiba való bevonásának szükségességére. A CO₂-emissziók csökkentése feltételezi, hogy intézkedéseket hozzanak többek között az energia, közlekedés, mezőgazdaság és az ipar területén.

A Bizottság már eddig is számos intézkedésre tett javaslatot, melyeket tovább kell folytatni az alábbi területeken:

- *Energia*: megújuló energiaforrások hasznosításának és a racionális energiahasznosításnak a támogatása;
- *Közlekedés*: intézkedések a személygépkocsik emisszióinak csökkentésére, a közlekedési szektorban az árrendszer javítása, a belső piac teljes kialakítása a kötött pályás közlekedésben, nemzetközi közlekedési rendszer kiépítése,
- *Mezőgazdaság*: megerősített kutatási tevékenység, energianövények telepítésének támogatása, állati takarmány javítása, a műtrágyaszerek takarékosabb alkalmazása,
- *Ipar*: tisztább innovációs technológiák támogatása.

A Bizottság fontolgat továbbá egy szektorokat átívelő koncepciót. (pl. kidolgozás alatt áll egy javaslat tanácsi irányelvre azon energiatermékek, megadóztatásának közösségi keretelőírásainak restrukturálásáról,²⁹ amely a minimum adóztatási rendszer érvényességi területét, amely eddig az ásványi olajokra korlátozódott, valamennyi energiatermékre kibővíti és a tagállamoknak lehetőséget kínálna egy differenciált nemzeti adóztatásra pl. CO₂-emissziókra.)

ad 3. (Rugalmas mechanizmusok)

A Kiotói Jegyzőkönyv lehetővé teszi a rugalmas mechanizmusok alkalmazását, úgy, mint az emissziós jogokkal való nemzetközi kereskedelmet, a projektek közös végrehajtását és a „Clean-Development”-mechanizmusokat (CDM).³⁰

Az emissziós jogokkal való nemzetközi kereskedelem lehetővé teszi a Jegyzőkönyv azon Szerződő Felei részére, akik az emisszióikat a részükre kiosztott mennyiség alá csökkentik, hogy az emissziós jogaik egy részét másik Szerződő Félnek eladják. A Közösségnek mindazonáltal biztosítania kell, hogy a tagállamok intézkedései nem befolyásolják hátrányosan a belső piacot és nem torzítja a verseny feltételeket.

A Bizottság a 2000-ben már megkezdett konzultációkat tovább kívánja folytatni valamennyi érdekelt csoporttal, tagállammal, vállalattal és nem kor-

²⁹ Vorschlag für eine Richtlinie des Rates zur Restrukturierung der gemeinschaftlichen Rahmenvorschriften zur Besteuerung von Energieerzeugnissen [KOM(1997) 30 endg.]

³⁰ Tiszta Fejlődés Mechanizmus.

mányzati szervezetekkel egy Zöld Könyv alapján, amelyben különböző politikai lehetőségeket kíván felvázolni az emissziókkal való kereskedelem közösségi rendszerének 2005-ig történő esetleges bevezetéséről. Ebben a Zöld Könyvben meg lehetne vizsgálni, hogy vajon és ha igen, akkor milyen feltételek mellett lenne célszerű és kívánatos az emissziók kereskedelmére vonatkozó európai rendszer pilótafázisa.

A közösségi végrehajtás az emissziós jogokkal való kereskedelem egyik formája, amely a folyamatban lévő projektek keretében lehetővé teszi az emissziók pótlólagos csökkentését. Ilyen csökkentéseket azután annak a félnek a csökkentési büdzséjére lehet terhelni, amelyik a projektet finanszírozza, míg annak a félnek az emissziós büdzséje, amelyiknél a projekt fut, megfelelően mentesül a terhek alól.

ad 4. (Megfigyelőrendszer)

Egy hatékony megfigyelőrendszer kiépítése azonban nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a Kiotói Jegyzőkönyv célértékeinek elérésben megtett előrelépéseket értékelni lehessen. Jóllehet a közösségi előírások, mint például a Tanács 1993. június 24-ei 93/389/EGK határozata³¹ a szén-dioxid és egyéb üvegházhatást okozó gázok Közösségen belüli kibocsátásának ellenőrzését szolgáló rendszerről, valamint a Tanács 1996. szeptember 24-ei 96/61/EK irányelve³² a környezet-szennyezés integrált megelőzéséről és csökkentéséről már ma lehetővé teszik a Közösségen belül az emissziók felügyeletét.

Az EU felügyeleti kapacitásának kiépítése mégis megfontolandó, mindenek előtt az információs technológiák és a műholdas megfigyelőrendszerek segítségével. Különösen a szénforrásoknál és -nyelőknél bekövetkező változásokat nyomon követő felügyeleti rendszereket kell tovább fejleszteni.

III. A Közösség Környezeti Akcióprogramjainak a megújuló energiaforrásokra vonatkozó rendelkezéseiről

Az Európai Unió Környezeti Akcióprogramjaiban, annak megalkotói meghatározott lépéseket, szükséges eszközöket rögzítenek a környezet védelme érdekében, ezáltal dokumentálják a tagállamok politikai álláspontjukat. Így a programban való megegyezés politikai elkötelezettséget teremt.³³ Ezen akcióprogramok energiapolitikával kapcsolatos álláspontjai jól tükrözik az Unió cselekvési irányait:

³¹ OJ L 167., 1993.07.09.

³² OJ L 257., 1996.10.10.

³³ *Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása.* KJK Kerszöv Kiadó, 2001. 32. p.

1. Az Ötödik Akcióprogram

Az Unió *Ötödik Környezeti Akcióprogramjában*, amelyet a Tanács és a Tagállamok Kormányfői 1993 februárjában együttesen fogadtak el, a fenntartható fejlődés érdekében az éghajlatváltozást, a környezeti problémák egyikeként kezeli a Közösség. Az Akcióprogram szerint ebben a témában elsődlegesen nemzetközi szinten kell cselekedni. A Program súlypontjaiként felsorolt feladatok között találjuk a „nem megújuló energiák felhasználásának csökkentését” is.

Arra is rámutat a Program, hogy a Közösségnek a súlyponti területeken kiemelkedő szerepet kell betöltenie. *Mivel a leghatékonyabb megoldás a problémák kezelésére az energia területén is a közösségi koncepció.* Ez a törekvés az energiagazdálkodás területén az alábbi teendőket igényli: „A fenntartható fejlődés energiapolitikai intézkedéseket követel meg az energiahatékonyság javításáért, a fosszilis tüzelőanyagok felhasználásának csökkenéséért és a megújuló energiaforrások támogatásáért.”

A Program nemzetközi együttműködést irányoz elő négy környezeti probléma vonatkozásában:

- az éghajlatváltozás,
- az ózonzó elvékonyodása,
- a fajok sokféleségének csökkenése
- az erdők csökkenése.

Az 1998-as határozattal felülvizsgált program az energia kérdését meghatározott prioritású területként kezeli.

2. A Hatodik Akcióprogram

A *Hatodik Akcióprogram*³⁴ a klímaváltozás megakadályozása terén való fellépést további cselekvési területek mellett prioritásnak tekinti.

A klímapolitika terén az Akcióprogram is a már korábbiakban részletezett Kiotót Jegyzőkönyvet tekinti kiindulópontnak. A Bizottság célkitűzése (4. Cikk) e téren a jegyzőkönyv ratifikálása és végrehajtása, fő intézkedéseként ebben a szektorban az alábbiakat irányozza elő: az üvegházhatású gázok emissziójának csökkentése, CO₂-emisszió-kereskedelem uniós rendszerének kidolgozása a háztartások energia-megtakarításának támogatása a fűtésben és a hűtésben egyaránt, valamint mind a regionális, mind a helyi klímamodellek támogatása.

A Hatodik Akcióprogram szerint a nemzetközi éghajlat vonatkozásában vállalt kötelezettségek – beleértve többek között a Kiotói Jegyzőkönyvet is – az üvegházhatású gázok emissziójának csökkentésével teljesíthető az energiaszektorban. Ezt a csökkentést csak az alábbi intézkedésekkel lehet elérni:

---

³⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 1600/2002/EK határozata a hatodik közösségi környezetvédelmi cselekvési program megállapításáról (OJ L 242, 2002.09.10.).

- minél előbb nyilvántartásba kell venni, és felül kell vizsgálni az energia hatékony és fenntartható felhasználásával ellentétes támogatásokat azok fokozatos megszüntetése céljából;
- ösztönözni kell a megújuló és alacsony széntartalmú fosszilis tüzelőanyagok felhasználását energiatermelés céljára;
- elő kell mozdítani a megújuló energiaforrások használatát, beleértve ösztönzők alkalmazását helyi szinten is, abból a célból, hogy 2010-re a teljes energiafelhasználás e célból kitűzött irányértékét, azaz 12%-át ezekből biztosítsák;
- ösztönzőket kell bevezetni a hővel kapcsolt villamos energia alkalmazásának fokozására, és intézkedéseket kell hozni a hővel kapcsolt villamosenergia-termelés teljes részarányának megkétszerezése érdekében az egész Közösségben, hogy az elérje a teljes bruttó villamosenergia-termelés 18 %-át;
- meg kell akadályozni, és csökkenteni kell az energiatermelésből és energiaelosztásból származó metán kibocsátást;
- növelni kell az energiahatékonyságot.³⁵

A Közösség Hatodik Környezeti Akcióprogramjáról szóló határozat 8. Cikkének (1) bekezdése szerint: „A 2. Cikkben meghatározott törekvéseket az alábbi célkitűzésekkel kell elérni: törekedni kell annak biztosítására, hogy az erőforrások felhasználása és az azokkal járó hatások ne haladják meg a környezet teherbíró képességét, és arra, hogy a gazdasági növekedés és az erőforrások felhasználása közti összefüggések megszűnjenek. Ebben az összefüggésben emlékeztetünk arra a tájékoztató célra, miszerint a Közösségben 2010-ig el kell érni, hogy a villamos energia termelésének 22 %-ához megújuló energiát használjanak fel abból a célból, hogy az erőforrások és az energiahatékonysága erőteljesen emelkedjen.”

IV. Bizottsági dokumentumok

1. A Bizottság 1996. november 20-ai Zöld Könyve a megújuló energiaforrásokról³⁶

Célja a Bizottság Zöld Könyvének, hogy egy vitát kezdeményezzen a különböző sürgős és fontos intézkedések érdekében a megújuló energiahordozókkal kapcsolatosan, megfogalmazza a célokat, a fennálló akadályokat és az alkalmazandó eszközöket.

---

³⁵ 5. Cikk „Célkitűzések és kiemelt cselekvési területek az éghajlatváltozás kezelésére” (2) bekezdés ii. pontja (1600/2002/EK határozat).

³⁶ KOM(96) 576 végli.

A Zöld Könyv megjelenésekor megállapítható volt, hogy az Európai Unió enorm potenciálja a megújuló energiaforrások terén nincs megfelelően kihasználva. Ez a politikai fejlődésre különösen érzékenyen reagáló terület a Közösség bruttó-energiafelhasználásának 6 %-át teszi ki 1996-ban és 2010-ben 7,4–9 % között lesz várható.

A Zöld Könyv tételesen felsorolja a megújuló energiaforrások előnyeit:

- megfelelnek a fenntartható és környezetbarát fejlődés összstratégiájának;
- lehetővé teszik az Európai Uniónak az energiaimportoktól való függőség csökkentését és ezáltal biztosítják a jobb ellátást;
- hozzájárulnak az európai ipar versenyképességének javításához;
- támogatásuk pozitív hatással van a regionális fejlődésre és a foglalkoztatásra;
- Európa közvéleményének támogatását élvezik.

A Zöld Könyv felsorolja mindazon korlátokat, amelyek a megújuló energiaforrások átfogó alkalmazásának útjában állnak:

- a beruházási költségek magasak és az amortizációs idő nagyon hosszú;
- a döntéshozók nem rendelkeznek elegendő ismerettel a megújuló energiaforrásokról és a fennálló lehetőségekről;
- általános innovációellenesség uralkodik;
- a központi áramhálózatra való rácsatlakozás technikai és a gazdasági problémáira ma még nincs megoldás;
- néhány energiahordozónál (nap- és szélenergia) az évszakonkénti ingadozás miatti ingadozások problémákat okoznak;
- más energiahordozóknak (bioüzemanyag) megfelelő infrastruktúrára van szükségük.

A Zöld Könyv egy becsvágyó célt is kitűzött: a megújuló energiaforrások aránya a bruttó-energiafelhasználásban 15 éven belüli megkétszereződését (azaz 2010-ben 12 %-os cél elérése). Ezáltal több, mint 500.000 munkahelyet teremtenének.

Ennek a célnak a megvalósítása a közösségi politika erősítését kívánják meg a következő területeken:

- energia-belsőpiac (pontrendszer a megújuló energiahordozókra), harmonizálás az adók terén, állami támogatások, normák;
- állami különtámogatások (ALTENER-Program: 40 millió ECU 1993-1997 közötti időszakra);
- megújuló energiaforrások arányának emelése a kutatási –és fejlesztési programokban (JOULE és THERMIE programok);
- ezen energiahordozók regionális politikai támogatása különös tekintettel az elmaradott és vidéki területekre;

- megújuló energiahordozók termelése és fejlesztése támogatásával összeegyeztethető agrárpolitika;
- a meglévő potenciál kihasználása a közép-és kelet-európai, a mediterrán és a fejlődő országok gazdasági fejlődéséért.

2. Energia a jövőért: megújuló energiahordozók – Fehér Könyv a közösségi stratégiáról és az akciótervről³⁷

Ez a Fehér Könyv az 1996 novemberében megjelent Zöld Könyv nyomán kialakult vitákra épül.

A Fehér Könyv szerint a megújuló energiahordozók hozzájárulhatnak az energiainportok kisebb függőségéhez és a biztonságosabb energiaellátáshoz. Pozitív hatások várhatóak továbbá a CO₂-emissziók és a foglalkoztatás körében. Ennek ellenére a Fehér Könyv megjelenésekor az Európai Unióban a megújuló energiaforrások aránya az összenergiaellátáshoz viszonyítva csak 6 %. Az Unió azt a célt fogalmazta meg, miszerint ezt az arányt 2010-ig meg kell duplázni.

Ez az EU-cél megköveteli a tagállamok intenzív együttműködését, amelyeknek a megújuló energiahordozók megerősödött hasznosítását a potenciáljuknak megfelelően támogatniuk kell.

Minden egyes tagállamnak célokat kell megfogalmaznia:

- potenciáljaik megerősödött kihasználása,
- a CO₂-emissziók erősebb csökkentése,
- az energiafüggőség csökkentése,
- a nemzeti ipar kiépítése,
- munkahelyek teremtése.

Ahhoz, hogy az EU-célt elérjék számos átfogó beruházás szükséges, amelyeket az 1997–2010 közötti időszakban 95 milliárd ECU-re becsültek.

A megújuló energiahordozók megerősödött alkalmazásával nagyobb gazdasági haszon is várható. Az Európai Uniónak, azáltal, hogy berendezéseket, valamint technikai és pénzügyi szolgáltatásokat nyújt ezen a területen, az exportesélyei is jelentősen növekedhetnek.

Továbbá várható még:

- mintegy 500.000–900.000 új munkahely teremtése;
- évente, mintegy 3 milliárd ECU értékben tüzelőanyag-költségmegtakarítás 2010-től;
- tüzelőanyag-behozatal 17,4 %-kal való csökkenése ;
- CO₂-emissziók 402 millió tonna/év mennyiséggel való csökkenése 2010-ben.

---

³⁷ KOM/97/599 endg.

Az Akcióterv arra törekedett, hogy a megújuló energiahordozók vonatkozásában fair piaci viszonyokat alakítson ki anélkül, hogy ezáltal nem mérhető pénzügyi terhek keletkeznének. Ennek eléréséhez az Akcióterv felállította az elsődleges intézkedések alábbi listáját:

- a villamosenergiához való fair hozzáférés;
- adó-és pénzügyi intézkedések;
- új kezdeményezések a bioenergia alkalmazására a közlekedésben, valamint a hő-és áramtermelésben; mindenek előtt specifikus intézkedések a bioüzemanyagok piaci részesedésének növeléséért, biogáz támogatásáért és a biomassza piacainak kiépítéséért;
- megújuló energiahordozók támogatása, mint a napenergia támogatása az építőiparban, mind a meglévő épületekben történő utólagos beépítés, mind az új építések során.

A Fehér Könyv idején a megújuló energiahordozók a Közösség politikái, programjai és forrás-odaítélései során csak csekély súllyal jelentek meg. Éppen ezért az Akcióterv mindenek előtt a közösségi politika alábbi területein arra törekszik, hogy a megújuló energiahordozók nagyobb jelenléttel bírjanak:

- környezetvédelem;
- foglalkoztatás;
- verseny és állami támogatások;
- kutatás és technológiai fejlődés, mindenek előtt a JOULE-THERMIE-Program keretében;
- regionális politika;
- közös agrárpolitika és a vidéki területek fejlesztéséért való politika;
- külkapcsolatok, mindenek előtt a PHARE, TACIS, MEDA programokon keresztül.

Ahhoz, hogy a Fehér Könyvben lefektetett célokat elérhessék, javítani kell a tagállamok közötti együttműködést.

Összegzés

A Közösség a Fehér Könyvben tehát körvonalazta, hogy elsőrangú jelentőséget tulajdonít a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásának az energiaellátás biztonsága, diverzifikálása, a környezetvédelem, valamint a társadalmi és gazdasági kohézió elősegítése érdekében. Ezt a szándékot erősítette meg a megújuló energiaforrásokról szóló, 1998. június 8-i tanácsi

állásfoglalás,³⁸ valamint a Fehér Könyvről szóló európai parlamenti állásfoglalás³⁹ is.

A támogatás jogi eszközei

2000 óta a Bizottság számos új jogi eszközzel állt elő javaslatként a megújuló energiaforrások és az energiahatékonyság támogatásának érdekében. A legtöbbit az Európai Parlament és a Tanács is elfogadott. A többi az intézményközi eljárásokban messze előrehaladott állapotban van.

Az alábbi javaslatok kerültek mostanáig elfogadásra:

- Az Európai Parlament és a Tanács 2001. szeptember 27-ei *2001/77/EK irányelve* a belső villamosenergia-piacon a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról;⁴⁰
- Az Európai Parlament és a Tanács 2003. május 8-i *2003/30/EK irányelve* a közlekedési ágazatban a bio-üzemanyagok, illetve más megújuló üzemanyagok használatának előmozdításáról;⁴¹
- Az Európai Parlament és a Tanács 2002. december 16-i *2002/91/EK irányelve* az épületek energiateljesítményéről;⁴²
- Az Európai Parlament és a Tanács 2004. február 11-ei *2004/8/EK irányelve* a hasznos hőigényen alapuló kapcsolt energiatermelés belső energia-piacon való támogatásáról és a 92/42/EGK irányelv módosításáról;⁴³
- A Tanács 2003. október 27-ei *2003/96/EK irányelve* az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről;⁴⁴
- Az Európai Parlament és a Tanács 2000. szeptember 18-i *2000/55/EK irányelve* a fénycsőelőtételekre vonatkozó energiahatékonysági követelményekről;⁴⁵
- A Bizottság 2002. május 8-i *2002/40/EK irányelve* a 92/75/EGK tanácsi irányelvnek a háztartási villamos sütők energiafogyasztásának címkézése tekintetében történő végrehajtásáról;⁴⁶
- A Bizottság 2002. március 22-i *2002/31/EK irányelve* a 92/75/EGK tanácsi irányelvnek a háztartási légkondicionáló berendezések energiafogyasztásának címkézése tekintetében történő végrehajtásáról;⁴⁷

---

³⁸ OJ C 198., 1998.6.24., 1. p.

³⁹ OJ C 210., 1998.7.6., 215. p.

⁴⁰ OJ L 283, 2001. 10.27. 33. p.

⁴¹ OJ L 123, 2003. 5.17. 42. p.

⁴² OJ L 1, 2003.1.4. 65. p.

⁴³ OJ L 52, 2004.2.21. 50. p.

⁴⁴ OJ L 283, 2003.10.31. 51. p.

⁴⁵ OJ L 279, 2000.11.1. 33. p.

⁴⁶ OJ L 128, 2002.5.15. p. 45.

⁴⁷ OJ L 86, 2003.4.3. p. 26.

- A Bizottság 2003. július 3-ai 2003/66/EK irányelve a 92/75/EGK tanácsi irányelvnek a háztartási hűtőszekrények, fagyasztók és ezek kombinációi energiafogyasztásának címkézése tekintetében történő végrehajtásáról szóló 94/2/EK irányelv módosításáról;⁴⁸
- Az Európai Parlament és a Tanács 2001. november 6-i 2422/2001/EK rendelete az irodai berendezésekre vonatkozó közösségi energiahatékonysági címkézési programról.⁴⁹

*V. Az Európai Parlament és a Tanács 2001. szeptember 27-ei 2001/77/EK irányelve a belső villamosenergia-piacon a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatásáról*⁵⁰

A megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatása az utóbbi években egyre nagyobb prioritást nyert a Közösség támogatási rendszerében. Ez minden bizonnyal több okra vezethető vissza. Az egyik, hogy az energiaellátás biztonsága és diverzifikáltsága, a környezetvédelmet érintő aspektusai, valamint a gazdasági és társadalmi összefüggései mind nagyobb szerepet játszanak a magukat környezettudatos országoknak vallók körében. A közösségi szempontból lényegesen relevánsabb tényezők másik csoportja a megújuló energiaforrásokban rejlő gazdasági potenciálok szerepelnek. Ez nem más, mint újabb piaci lehetőségek megnyílása, innovációs lehetőségek széles tárházának felvonultatása, munkahelyteremtések, melyekhez lehetőség szerint újabb állami és közösségi támogatásokat nyerjenek meg a piaci szereplők. Tekintettel arra, hogy egy újonnan feltörő ágazatnak, mint a megújuló energiaforrásokból történő villamos-energia előállítása, amely mindamellett igen költséges ágazatnak ígérkezett és bizonyult, a kezdeti lépések mind a piacszerzés, mind a beruházások ösztönzése nem képzelhető el állami, illetve közösségi támogatások nélkül. Nem szabad azonban megfeledkeznünk arról sem, hogy az ilyen kezdeti fellendülő magas támogatások megfelelő intézkedések nélkül igen erős torzító hatással vannak a piaci mechanizmusokra. Másik nagy kérdés az ilyen területeken, hogy mikor engedhető el a „gyermek” keze, melyik az a pont, amelytől kezdve támogatások nélkül szabad kezet kell adni a kifejlődött ágazatnak, iparágnak és rá kell bízni a szabad verseny, szabad szabályaira. A Közösségnek ezen ágazat támogatására született keretirányelve így jelentősen meghatározza ezen terület jövőbeli alakulását. Jelenleg az uniós vállalkozások vezető pozíciót töltenek be világszerte a megújuló energiaforrásokhoz kapcsolódó új technológiák kifejlesztésében. Az irányelv egy további impulzust kíván adni a

---

⁴⁸ OJ L 170, 2003.07.09. p. 10.

⁴⁹ OJ L 332, 2001.12.15., p. 1.

⁵⁰ OJ L 283, 2001. 10.27. p. 33.

belső piac elveinek egyidejű figyelembevételével mellett a megújuló energiaforrások arányának növelésének.

Az irányelv kapcsolódik a már a fentiekben bemutatásra került megújuló energiaforrásokról szóló Fehérkönyvhöz, amelyben meghatározásra került az a konkrét cél, miszerint 2010-ig a megújuló energiaforrások aránya a Közösség egészének bruttó hazai energia-felhasználásában eléri a 12 %-ot, melyből a villamos-energia aránya 22,1 %. Tekintettel erre a célra az irányelv fontos részét képezi azon intézkedéseknek, amelyek ahhoz szükségesek, hogy az Európai Unió teljesítse a Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségeit az üvegházhatású gázok emissziójának csökkentésére vonatkozólag. A központi kérdéskör, amely köré ez az irányelv felépült, a megújuló energiaforrások arányának növelése az EK-ban.

Az irányelv részletes elemzése során az alábbi részterületekkel kell behatóbban foglalkoznunk:

Érvényességi terület

Az irányelv érvényességi területe kiterjed a megújuló, nem fosszilis energiaforrásokból származó elektromos energia termelésre, úgy mint a szél, nap, geotermikus, hullám-, árapály-, vízenergia, biomassa, hulladék-lerakóhelyeken és szennyvíztisztító telepeken keletkező gázok, biogázok. A 96/92/EK irányelvnek⁵¹ a közösségi villamos energia belső piacát érintő fogalom meghatározásai erre az irányelvre is érvényesek

Nemzeti célelőirányzatok a megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energia felhasználására

A tagállamok legkésőbb 2002. október 27-ig megalkotnak és nyilvánosságra hoznak az irányelv értelmében – majd ezt követően ötévente – egy jelentést, amely tartalmazza az elkövetkezendő tíz évre a megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energia jövőbeli felhasználásának nemzeti célelőirányzatait, valamint azon intézkedéseket, amelyeket ezen célok megvalósításához fogantatosítanak vagy terveznek. Ezen célok megfogalmazásához a tagállamok figyelembe veszik az irányelv mellékletében meghatározott a megújuló energiaforrásoknak a közösségi bruttó-energia-felhasználásban 2010-re kitűzött referenciaértékeket és gondoskodnak arról, hogy ezek a célok valamennyi az éghajlatváltozás védelmének keretében vállalt kötelezettségekkel, amelyeket a Közösség a Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt, összeegyeztethető legyen.

---

⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács 1996. az Európai Parlament és a Tanács 1996. december 19-i 96/92/EK irányelve a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról (OJ L 27, 1997.01.30.).

A nemzeti célok és intézkedések értékelése

Az értékelésre mind nemzeti, mind közösségi szinten sor kerül.

a) Értékelés nemzeti szinten

A tagállamok kötelezték magukat, hogy 2003. október 27-ig és azt követően minden második évben közzé tesznek egy jelentést, amelyben elemzésre kerül, mennyiben érték el a nemzeti céllelőirányzatokat. Ebben a jelentésben azon klimatikus faktorokat is meg kell adni, amelyek ezen célok megvalósítását befolyásolhatják. Ezen kívül a jelentésben ki kell térni arra is, hogy mennyiben felelnek meg a hozott intézkedések a nemzeti éghajlatvédelmi kötelezettségeknek.

b) Értékelés közösségi szinten

Közösségi szinten a Bizottság a tagállamok jelentései alapján összeállított jelentésében először 2004. október 27-ig végzi el értékelését és ezt követően minden második évben, mennyiben:

- előrelépéseket tettek a tagállamok nemzeti céllelőirányzataik elérésében;
- egyeztethetők össze a nemzeti céllelőirányzatok a Közösség bruttó energiafelhasználása 12 %-os globális céljának 2010-ig történő elérésével és különösen a Közösség megújuló energiaforrásokból származó össz-energiafelhasználásának a Közösség össz-villamosenergia-felhasználásban 2010-ig elérendő 22,1 %-os céllelőirányzatával.

Amennyiben a Bizottság a jelentésében arra a végkövetkeztetésre jut, hogy kérdéses, a nemzeti céllelőirányzatokat össze lehet-e egyeztetni az irányelv fő céljaival, akkor a Bizottság az Európai Parlament és a Tanács elé javaslatokat terjeszthet elő a megfelelő célfeladatokra, kötelező erejűekre is.

Támogatási szabályok

A Bizottság az irányelvben vállalta, hogy legkésőbb 2005. október 27-ig jelentést készít a tagállamok különböző támogatási szabályainak alkalmazását és egymás mellettségét érintő tapasztalatairól. Ebben a jelentésben értékelésre kerül a megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energia felhasználására vonatkozó támogatási szabályok sikeressége – többek között a költséghatékony-ságuk is. A jelentéshez szükség szerint a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatási rendszereivel kapcsolatos közösségi keretre vonatkozó javaslatot mellékelnek.

Származási garancia a megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energiára

Az irányelv a megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energiára vonatkozólag egy származási garancia-rendszert határozott el, azért, hogy az ilyen villamos-energiával való kereskedelmet támogassa és a fogyasztó döntésének vonatkozásában javítsa az átláthatóságot. A származási garanciáknak tartalmazniuk kell az energiaforrás adatait, amelyből a villamos energiát előállították, a termelés helyét és idejét, illetve vízerőművek esetén a kapacitást.

A rendszert nemzeti szinten dolgozzák ki és 2003. október 27-ig kell bevezetni. A tagállamok objektív és nem diszkriminatív kritériumokat rögzítenek és a megfelelő kérelem beterjesztése alapján származási garanciákat állítanak ki. A tagállamok megnevezhetnek egy vagy több termelési és elosztási tevékenységtől független illetékes szervet, amelyek e származási garanciák kiadását felügyelik.

A belső piac elveinek és a megújuló energiaforrásokból származó villamos-energiával való kereskedelem támogatásának figyelembevétele mellett a Közösségben a tagállamok kölcsönösen elismerik egymás származási garanciáit. A garanciák elismerésének különösen olyan okokból történő megtagadása, amelyek a csalás elleni küzdelemmel állnak összefüggésben, csak objektív, transzparens és nem diszkriminatív kritériumokra alapozható. Azért, hogy biztosítható legyen a kölcsönös elismerés zökkenőmentes működése, a tagállamok kötelezve vannak arra, hogy megfelelő mechanizmusokat alkossanak, melyek révén a származási garanciák megbízhatósága és pontossága biztosítható. Ezeket a mechanizmusokat a nemzeti célokról és intézkedésekről szóló jelentésben részletesen meg kell vizsgálni. Vitás eseteket a Bizottság rendezi.

Közigazgatási eljárások

A megújuló energiaforrásokból való villamos-energia előállítás jövőbeli fejlődésének egyik legnagyobb akadályát képezi – különös tekintettel a kis- és középvállalkozások vonatkozásában, amelyek a szektor fontos részét teszik ki –, a közigazgatási és tervezési eljárások, amelyeket a potenciális előállítóknak le kell folytatniuk.

E szempont mellett a tagállamok az engedélyezési eljárásra meglévő szabályozási keretüket – a megújuló energiaforrásokat hasznosító villamosenergia-termelés növelése szabályozási és nem szabályozási korlátainak csökkentése érdekében – megvizsgálják, a közigazgatási eljárásokat egyszerűsítik és meggyorsítják, ügyelve arra, hogy az előírások átláthatóak és diszkriminációmentesek legyenek. Ugyanakkor az előírásoknak tekintettel kell lenniük azon technológiai sajátosságaikra, amelyek a megújuló energiaforrásokat használják fel.

A tagállamok 2003. október 27-ig közzé tették egy jelentést a felülvizsgálatról, amelyben megjelölték azokat az intézkedéseket, amelyeket ezen a területen az akadályok elhárítása érdekében meg kellett tenniük. A jelentésben át kellett

tekinteniük az elért állapotot, melynek során különösen a következő aspektusokra kellett figyelemmel lenni:

- koordináció az engedélyezési kérelmek elbírálásában eljáró egyes közigazgatási hatóságok között, különös tekintettel a határidőkre, valamint az átvételre és az elbírálásra;
- lehetséges vezérvonalak, iránymutatások összeállítása a közigazgatási eljárás javításáért és a megújuló energiaforrásból villamos-energiát előállító számára a gördülékeny tervezési eljárás elérhetőségéért;
- egy a vitás esetekben eljáró hatóság kijelölése, amely az engedélyezési eljárásban részt vevő hatóságok és a kérelmezők között fellépő vitákban, mint közvetítő működne közre.

Tekintettel a megújuló energiaforrásokból nyert villamos-energia széleskörű felhasználásának támogatására a Bizottság az irányelv végrehajtásáról készített zárójelentésében a tagállamok által benyújtott jelentések alapján értékeli azon eljárásokat, amelyek szabályozási és más korlátok lebontása során a leghatékonyabbaknak minősültek.

Kapcsolódás a hálózatra

A megújuló energiaforrásból előállított villamos-energiának a távvezeték-hálózatra történő rákapcsolása az ilyen villamos-energiát előállítók számára drága lehet. Biztosítani kell, hogy a rákapcsolás magas költségei sem a megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energia termelés további kiépítését, amely gazdasági és más előnyöket vonz magával pl. a környezetvédelemben, sem a belső piac zökkenőmentes működését ne befolyásolja, amelynek azonos feltételeket kell biztosítania valamennyi villamosenergia-termelő számára.

Ebből a célból a tagállamok megalkottak egy jogi keretet vagy az átviteli-és az elosztóhálózatok üzemeltetőitől megkövetelik, hogy

a) a megújuló energiaforrásokból előállított elektromos áram átvitelét és elosztását biztosítsák, melynek során a megújuló energiaforrásból előállított villamos-energiának elsőbbséget tudnak biztosítani. A szállítórendszer üzemeltetői a villamosenergia-fejlesztő létesítmények kezelése során elsőbbséget biztosítanak a megújuló energiaforrásokat felhasználó villamosenergia-fejlesztő létesítményeknek, amennyiben ezt a nemzeti villamosenergia-rendszer működése lehetővé teszi;

b) állítsanak fel és hirdessenek ki egységes alapelveket mindazon műszaki átalakítások költségeinek viselésére, amelyek olyan új energiatermelők rákapcsolásával, akik a megújuló energiaforrásokból eredő villamos energiát a hálózatba kívánják bekapcsolni, válnak szükségessé. A tagállamok megkövetelhetik az üzemeltetőktől, hogy a költségeket teljesen vagy részben vállalják át;

c) egységes szabályokat állítsanak fel és hirdessenek ki a rendszerberendezések – mint a hálózati erősítők – költségeinek valamennyi energiatermelő kö-

zötti felosztására, akik ebből hasznot húznak. A költségek megosztását egy megfelelő kiegyenlítő-mechanizmus biztosítja, amely azt a hasznot is figyelembe veszi, amely valamennyi termelőnél és üzemeltetőnél a csatlakozásokból adódóan megjelenik;

d) mindazon energiatermelők részére, akik újonnan kívánnak csatlakozni, egy átfogó és részletezett költségvetés készüljön a rácsatlakozási költségek vonatkozásában. A tagállamok engedélyezhetik az energiatermelőknek, hogy a rácsatlakozási munkálatok elvégzésére pályázatot írjanak ki.

A tagállamok biztosítják, hogy a megújuló energiaforrásból előállított villamos-energiát az átviteli-és elosztási díjak felszámításánál nem szorítják háttérbe.

A tagállamok továbbá vállalják, hogy a közigazgatási eljárásokat felülvizsgáló jelentéstételi kötelezettségük keretében megvizsgálják, milyen intézkedések meghozatala szükséges ahhoz, hogy a megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energia hálózatba történő rácsatlakozását megkönnyítsék, különösen egy kétirányú-felhasználás-mérés szükségességét megvizsgálják (a hálózati árambeszerzésének lehetősége arra az esetre, ha a megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energia nem áll megfelelő mennyiségben rendelkezésre).

Az irányelv végrehajtásának záró értékelése (összefoglaló jelentés)

A Bizottság legkésőbb 2005. december 31-ig és azt követően minden ötödik évben összefoglaló jelentést készít az irányelv végrehajtásáról.

Ebben a jelentésben

- bemutatásra kerülnek a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia külső költségei vonatkozásában mutatkozó hatások, illetve a villamosenergia-termelés számára juttatott állami támogatás hatásai;
- figyelembe veszik az egyes tagállamok nemzeti célelőirányzatai, illetve az irányelv által meghatározott globális célelőirányzatok megvalósítására vonatkozó lehetőségeit, valamint a különböző energiaforrások esetleges nem azonos módon történő kezelését.

Az energiafelhasználással összefüggő üvegházhatású gázok emissziója az EU-ban 1990 és 2000 között kevésbé csökkent, melynek következtében az aránya az összmenységhez képest 82 %-ra nőtt. Az energiatermeléssel kapcsolatos emissziók csökkenése részben a Németországban és az Egyesült Királyságban bekövetkezett csökkenésnek köszönhető. Mindazonáltal az EU elérte azon célját, hogy 2000-ben a széndioxid-emissziókat 1990-es szinten stabilizálja. Semmi esetre se lesz az Uniónak könnyű a Kiotói Jegyzőkönyvben rögzített célt, miszerint a 2010-ig az össz-üvegházhatású gázok emisszióját az 1990-es szinthez képest 8 %-kal csökkentsék, elérni. További intézkedések nélkül számolni lehet azzal, hogy 2010-ben az össz-emisszió közel olyan magas lesz, mint 1990-ben, noha a nem az energiatermelésből származó emissziók további visz-

szaesését az energiatermeléssel összefüggésben keletkező emissziók főleg a forgalomtól függő emelkedése egyenlíti ki.

Ha abból indulunk ki, hogy a Kiotói Jegyzőkönyvben rögzített célt kizárólag belső nemzeti intézkedésekkel lehet elérni, akkor a tagállamok többsége még nem tette meg a kielégítő lépéseket ahhoz, hogy az EU teherviselési megállapodásából eredő előirányzatokat elérje. Az 1999-ben készített a cél elérésnek fókát vizsgáló elemzés adatai azt mutatják, hogy Finnország, Franciaország, Németország, Luxemburg, Svédország és az Egyesült Királyság az össz-emisszióját legalább akkora mértékben csökkentette, hogy a 2010-re kitűzött célelőirányzatokat el tudják érni. Jóllehet Svédország kivételével valamennyi tagállamban 1990 és 1999 között az energiatermeléssel összefüggésben keletkező emissziók vagy kevésbé csökkentek vagy erősebben nőttek, mint az össz-emissziók. Várható, hogy az energiafelhasználás 2010-et követően is, legalábbis 2020-ig tovább fog növekedni. Az Európai Bizottság által javasolt cél, miszerint EU-szerte az évi 1 %-os össz-emisszió-csökkenés 1990-nel szemben 2020-ig történő eléréséhez, hosszú távú változtatások szükségesek a energia-termelési és -felhasználási struktúrákban (erőművek, épületek, közlekedés stb.). Ezeket a struktúrákat a közvetlen jövőbeli döntések fogják meghatározni.

Napjainkban a Közösségben a megújuló energiaforrások kiaknázása elmarad a lehetőségektől. Közösség felismeri a megújuló energiaforrások támogatásának elsődleges szükségességét, mivel ezek kiaknázása hozzájárul a környezetvédelemhez és a fenntartható fejlődéshez. Ezenfelül helyi munkahelyeket teremthet, kedvezően hat a társadalmi kohézióra, biztonságosabbá teszi az energiaellátást, és lehetővé teszi a kiotói célkitűzések gyorsabb megvalósítását. Mindezek érdekében biztosítani kell, hogy ezeket a lehetőségeket a belső villamosenergia-piac keretein belül minél nagyobb mértékben aknázzák ki.

A megújuló energiaforrásból előállított villamos energia felhasználásának fokozása fontos részét képezi az ENSZ éghajlatváltozásról szóló keretegyezményéhez csatolt Kiotói Jegyzőkönyvben foglaltak megvalósítását szolgáló intézkedéscsomagnak, valamint a további kötelezettségvállalások teljesítésére irányuló bármely egyéb politikai intézkedéscsomagnak.

Az 1999. május 11-i tanácsi következtetésekben és a megújuló energiaforrásokról szóló, 1998. június 17-i európai parlamenti állásfoglalásban⁵² felkérték a Bizottságot, hogy terjesszen be konkrét javaslatot a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiához a belső piacon történő hozzáférésre vonatkozó közösségi keret kidolgozására. A megújuló energiaforrásokról és a belső villamosenergia-piacról szóló, 2000. március 30-i európai parlamenti állásfoglalás⁵³ hangsúlyozta továbbá, hogy a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos nagyszabású, kötelező erejű, nemzeti szintű célkitűzések nélkülözhetetlenek az eredmények elérése és a Közösség céljainak megvalósítása érdekében.

⁵² OJ C 210., 1998.7.6., 143. p.

⁵³ OJ C 378., 2000.12.29., 89. p.

Annak érdekében, hogy a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia középtávon nagyobb piaci részarányhoz jusson, valamennyi tagállamot kötelezni kell arra, hogy tüzzön ki a megújuló energiaforrásokból előállított villamosenergia-fogyasztásra vonatkozó nemzeti célelőirányzatokat.

A nemzeti célelőirányzatnak összhangban kell állnia azokkal a nemzeti kötelezettségvállalásokkal, amelyek a Közösség által a Kiotói Jegyzőkönyv értelmében elfogadott, az éghajlatváltozással kapcsolatos kötelezettségek részét képezik.

A Bizottságnak fel kell mérnie, hogy az egyes tagállamok milyen mértékben közelítették meg saját célelőirányzataikat, és hogy azok milyen mértékben felelnek meg a globális célelőirányzatnak, amely a 2010. évre a bruttó hazai energiafogyasztás 12 %-át irányozza elő. Figyelembe véve, hogy a Fehér Könyvben a 2010. évig a Közösség egészére vonatkozóan kitűzött 12 % hasznos iránymutatóul szolgál mind a Közösség, mind az egyes tagállamok fokozott erőfeszítéseire, szem előtt tartva azt is, hogy érvényre kell juttatni az egyes országokban uralkodó eltérő viszonyokat. Amennyiben ez a célkitűzések eléréséhez szükséges, a Bizottság olyan javaslatokat nyújt be az Európai Parlament és a Tanács részére, amelyek kötelező érvényű célkitűzéseket is tartalmazhatnak.

Azokban az esetekben, ha energiaforrásként hulladékot használnak, a tagállamoknak meg kell felelniük a hulladékgazdálkodásra vonatkozó hatályos közösségi jogszabályoknak. Ennek az irányelvnek az alkalmazása nem érinti a hulladékokról szóló, 1975. július 15-i 75/442/EGK tanácsi irányelv 2a. és 2b. mellékletében⁵⁴ szereplő fogalom meghatározásokat. A megújuló energiaforrások támogatásának összhangban kell állnia más közösségi célkitűzésekkel, különös tekintettel a hulladékkezelés hierarchiájára. Ennek megfelelően a megújuló energiaforrások majdani támogatási rendszerében nem lesz támogatható az el nem különített települési hulladék elégetése, amennyiben az a hierarchiával ellentétes.

A biomassza ezen irányelvben használt fogalom meghatározása nem érinti a nemzeti jogszabályokban szereplő, ettől eltérő fogalom meghatározásokat, ha azok az ezen irányelvben meghatározottaktól eltérő célokra szolgálnak.

Ez az irányelv nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy a másik tagállamtól beszerzett származási garanciát, vagy a villamos energia ennek megfelelő beszerzését elismerjék, mint a nemzetikvóta-kötelezettség teljesítéséhez való hozzájárulást. Mindazonáltal a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia kereskedelmének elősegítése, valamint a fogyasztói választás megkönnyítése érdekében a megújuló és a nem megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia világos megkülönböztetése céljából szükség van az ilyen típusú energiára vonatkozó származási garanciára. A származási garanciák rendsze-

⁵⁴ OJ L 194., 1975.7.25., 39. p. A legutóbb a 96/350/EK bizottsági határozattal (OJ L 135., 1996.6.6., 32. p.) módosított irányelv.

re önmagában nem jogosít fel a különböző tagállamokban létrehozott nemzeti támogatási rendszerekből származó támogatásra. Fontos, hogy ezek a származási garanciák a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia valamennyi formájára vonatkozzanak.

Fontos, hogy a származási garanciákat egyértelműen megkülönböztessék a becserélhető zöld bizonyítványoktól.

A környezetvédelem állami támogatásáról szóló közösségi iránymutatás⁵⁵ elismeri a megújuló energiaforrások állami támogatásának szükségességét, amely egyebek között figyelembe veszi annak szükségességét is, hogy a villamos energia külső előállítási költségeit beépítsék az árakba. Mindazonáltal a Szerződés rendelkezéseit, és különösen annak 87. és 88. cikkét továbbra is alkalmazni kell az ilyen jellegű állami támogatásra.

Meg kell teremteni a megújuló energiaforrások piacának jogszabályi kereteit.

Az egyes tagállamok különböző nemzeti szintű támogatási rendszereket alkalmaznak a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatban, többek között a zöld bizonyítványok, a beruházási támogatások, az adómentesség, az adókedvezmények és az adóvisszatérítés, valamint a közvetlen ártámogatás rendszerét. Az ezen irányelvben megfogalmazott cél elérésének egyik fontos eszköze – a befektetői bizalom megtartása érdekében – e rendszerek megfelelő működésének szavatolása mindaddig, amíg működésbe nem lépnek a közösségi keretek.

A támogatási rendszerek vonatkozásában közösségi szintű keretekről határozni túl korai lenne, tekintve, hogy a nemzeti rendszerekkel kapcsolatban egyelőre korlátozott tapasztalatok állnak rendelkezésre, és a megújuló energiaforrásokból előállított, ártámogatásban részesülő villamos energia részaránya a Közösségen belül jelenleg viszonylag alacsony.

Mindazonáltal megfelelő átmeneti időszakot követően a támogatási rendszereket a fejlődő belső villamosenergia-piachoz kell igazítani. Ezért helyénvaló, hogy a Bizottság figyelemmel kísérje a helyzet alakulását, és a nemzeti rendszerek alkalmazása során gyűjtött tapasztalatokról jelentést készítsen. Szükség esetén az említett jelentés következtetései fényében a Bizottságnak javaslatot kell tennie a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia támogatási rendszereivel kapcsolatos közösségi keret kidolgozására. Ennek a javaslatnak hozzá kell járulnia a nemzeti céllelőirányzatok eléréséhez, összeegyeztethetőnek kell lennie a belső villamosenergia-piac elveivel, és figyelembe kell vennie a különböző megújuló energiaforrások sajátosságait, valamint az eltérő technológiákat és a földrajzi különbségeket is. Elő kell segítenie továbbá a megújuló energiaforrások hatékony felhasználását; egyszerűnek és ugyanakkor a lehető leghatékonyabbnak kell lennie, különös tekintettel a költségekre, továbbá elegendő, legalább hétéves átmeneti időszakokat kell tartalmaznia, fenn kell tartania a befektetők bizalmát, és el kell kerülnie a meg nem térülő befekte-

⁵⁵ OJ C 37., 2001.2.3., 3. p.

téseket. Ez a keret biztosítaná a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia versenyképességét a nem megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiával szemben, korlátozná a fogyasztókra háruló költségeket, továbbá középtávon csökkentené az állami támogatás szükségességét.

A megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia fokozott elterjedése lehetővé teszi a méretgazdaságosság növelését, ami a költségek csökkenésével jár.

Fontos kihasználni a piaci erők erejét és a belső piacot, valamint a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiát versenyképessé és az európai polgárok számára vonzóvá tenni.

A megújuló energiaforrások piacának ösztönzése során figyelembe kell venni annak a regionális és a helyi fejlesztési lehetőségekre, az exportlehetőségekre, a társadalmi kohézióra és a foglalkoztatási lehetőségekre kifejtett pozitív hatásait, különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra, valamint a független energiatermelőkre.

Figyelembe kell venni a megújuló energiaforrások ágazatának sajátos szerkezetét, különösen a villamos energia megújuló energiaforrásokból történő előállítására szolgáló erőművek építésének engedélyezését szabályozó közigazgatási eljárások felülvizsgálata során.

Bizonyos körülmények között a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia szállítása és elosztása nem biztosítható tökéletesen anélkül, hogy az ne lenne hatással a távvezeték-hálózat megbízhatóságára és biztonságára, következésképpen a garanciák ezzel összefüggésben tartalmazhatnak pénzbeli térítést is.

A megújuló energiaforrást hasznosító új villamosenergia-termelők bekapcsolási költségeit objektíven, átláthatóan és megkülönböztetés-mentesen kell kezelni, továbbá megfelelően figyelembe kell venni a hasznot, amelyet a hálózatba bekapcsolt villamosenergia-termelők jelentenek a hálózat számára.

Mivel a javasolt intézkedés általános célkitűzéseit tagállami szinten nem lehet kielégítően megvalósítani, illetve azok az intézkedés nagyságrendje, illetve hatásai miatt közösségi szinten könnyebben elérhetők, a Közösség a szubszidiaritás Szerződés 5. cikkében meghatározott elvével összhangban intézkedéseket fogadhat el. Mindazonáltal ezek részletes végrehajtását a tagállamokra kell bízni, lehetővé téve, hogy minden tagállam megválaszthassa a saját helyzetének legjobban megfelelő rendszert. Az említett cikkben meghatározott arányosság elvével összhangban ez az irányelv nem lép túl azon, ami az említett célkitűzések eléréséhez szükséges.

Ez az irányelv lényegében négy intézményt szolgál: a mellékletében található a tagállamok megújuló energiafelhasználásának 2010-re vonatkozó *referenciaértékei*. Továbbá rövidtávon különösen a *minimum követelmények* bírnak jelentőséggel, melyeket valamennyi nemzeti támogatási mechanizmusba integrálni kell. Hosszútávon persze az egyes nemzeti mechanizmusokat mégiscsak, az irányelv koncepciója szerint is, egy teljességgel harmonizált, *EK-szerte azo-*

nos támogatási rendszerrel kell felváltani. Széleskörű *beszámolási-és értékelési kötelezettség* teszi teljessé a felhasznált intézmények palettáját.

Az irányelv hatásai a tagállamok meglévő támogatási szabályozásaira a kulcsfogalmon: „megújuló energiaforrásokból előállított villamos-energia” áll vagy bukik. Hiszen például a biomasszát is megújuló energiaforrásnak kell tekinteni akkor is, ha azt további hulladékkal együtt egy hulladékégető berendezésben égetik el?

Az irányelv szerint „megújuló energiaforrások”: a nem fosszilis megújuló energiaforrások (szél-, nap-, geotermikus, hullám-, árapály-, víz- energia, biomassza, hulladék-lerakóhelyeken és szennyvíztisztító telepeken keletkező gázok, biogázok energiája).⁵⁶

A továbbiakban a felsorolt megújuló energiaforrások közül csak a biomassza fogalmát találjuk meg. *Biomassza*: a mezőgazdaságból, erdőgazdálkodásból és az ehhez kapcsolódó iparágakból származó termékek, hulladékok és maradékanyagok (a növényi és állati eredetűeket is beleértve) biológiailag lebontható része, valamint az ipari és települési hulladék biológiailag lebontható része.⁵⁷

Központi célja ennek az irányelvnek abban áll, hogy növekedjék a megújuló energiaforrások aránya az EK-ban a villamosenergia-termelésben. Ezért a Közösség azt a célt tűzte ki, hogy a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia részarányának a teljes közösségi energiafogyasztáshoz képest a 2010. évre el kell érnie a 22,1 %-ot. Azért, hogy ezt nem kevésbé becsvágyó célt realizálni lehessen, az EK az egyes tagállamok közreműködésére van ráutalva. Az irányelv mellékletében egy pontos felosztás található arra vonatkozólag, hogy a növekedés érdekében melyik országnak mennyivel kell hozzájárulnia ahhoz, hogy az össz cél teljesülhessen. Ezek az adatok mégis csak jogi kötőerővel nem bíró referenciaértékek, amelyeket a tagállamoknak a saját nemzeti céllelőirányzataik meghatározásánál kell figyelembe venniük.

A tagállamoknak legkésőbb 2002. október 27-ig, ezt követően pedig öt évente kell elfogadniuk és közzétenniük a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia fogyasztásának nemzeti céllelőirányzatait tartalmazó, a következő 10 évre vonatkozó, a villamosenergia- fogyasztás százalékában kifejezett jelentést. A jelentés a nemzeti céllelőirányzatok megvalósítása érdekében nemzeti szinten meghozott, illetve tervezett intézkedéseket is tartalmazza. A célok legkésőbb 2010-ig történő meghatározásához a tagállamok:

- figyelembe veszik a mellékletben szereplő referenciaértékeket;
- biztosítják, hogy a célkitűzések összhangban legyenek minden olyan nemzeti kötelezettségvállalással, amelyet a Közösség által az Egyesült Nemzetek éghajlatváltozási keretegyezménye Kiotói Jegyzőkönyve értelmében elfogadott éghajlatváltozási kötelezettségvállalásokkal összefüggésben fogadtak el.

⁵⁶ 2. cikk a) pont.

⁵⁷ 2. cikk b) pont.

A kérdés, miszerint milyen úton érhetők el a nemzeti célelőirányzatok, az irányelv teljességgel a tagállamokra bízva. Pusztán néhány előírást fogalmaz meg, melyeket mint közösségi jogi minimum követelményeket az egyes támogatási rendszerektől függetlenül be kell tartani. Ez mindenek előtt azon kötelezettségeket érinti, miszerint származási garancia-rendszert kell kialakítani a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiára és ezt kölcsönösen elismerik a tagállamok. Továbbá a fennálló közigazgatási-és különösen engedélyezési eljárásokat, amelyek a megújuló energiaforrásokból villamos energiát előállító berendezéseket érinti, hatékonyabban kell szabályozni. Továbbá az irányelv a tagállamokat arra kötelezi, hogy gondoskodjanak arról, hogy a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia szállítása és elosztása a nemzeti hálózatokon keresztül legyen megoldva és a költségek, amelyek a hálózatok használatából és az összekapcsolt hálózatra történő rákapcsolásához szükséges műszaki átalakításból keletkeznek, meghatározott kritériumok szerint kerüljenek kiszámításra és elosztásra.

Ezt az inkább visszafogottnak nevezhető harmonizációs koncepciót egészíti ki a tagállamok és a Bizottság beszámolási és értékelési kötelezettségeinek átfogó katalógusa. A tapasztalatok alapján, melyek mind az egyes tagállamok támogatási modelljeiből, mind az irányelv egyes intézkedéseiből származnak, elemezni kell, hogy vajon és ha igen, akkor mennyiben szükségesek messzemenő közösségi szabályozások a villamos energia termelésében a megújuló energiaforrások arányának szignifikáns emelkedéséhez. Ez az irányelv ezért alapot teremt a messzemenőig harmonizált támogatási rendszer megfelelő majdani közösségi keretének.

VI. Záró gondolatok

Európa növekvő integrációja kihat a megújuló energiák jövőbeli fejlődésére is. Jóllehet a megújuló energiák kiépítési dinamikáját ma még lényegében a nemzeti célelőirányzatok és szabályok határozzák meg, mégis az egyes nemzeti kiépítési célok mellett az Európai Parlament és a Bizottság konkrét kiépítési célokat fogalmazott meg a megújuló energiákra 2010-ig.

Léteznek hosszabb távú időszakra (2020–2030) összeurópai energiascenáriumok, amelyek a megújuló energiák arányára is kitérnek. Az Európai Bizottság a törvényi kereteken belül befolyást gyakorol ezen technológiák az egyes tagállamokban történő támogatásának módjára és arra törekszik, hogy az alkalmazott támogatási intézményeket, amelyek ma még sokszínűséget mutatnak, harmonizáció alá vesse. Az egyes technológiák piacai az energiapiacok növekvő liberalizációjának folyamán szemmel láthatóan Európa-szerte kialakultak. Minden jel arra mutat, hogy az Európai Unió ezen évtized végén a megújuló energiák energiagazdasági hasznosítása és piacosítása során a vezető régió szerepét fogja betölteni.

SZILVIA HORVÁTH

DIE ENTFALTUNG DER REGELUNG ÜBER DIE FÖRDERUNG
DER ERNEUERBAREN ENERGIETRÄGER IN DER
EUROPÄISCHEN UNION

(Zusammenfassung)

Mehrere Gründe haben dazu geführt, dass sich die Europäische Union entschlossen hat, die Förderung der erneuerbaren Energieträger auf Gemeinschaftsebene zu regulieren. Unter diesen Gründen sind die folgenden: Erfüllung der Kriterien des Kiotoer Protokolls über das Rahmenabkommen der Klimaänderungen, Sicherheit und Diversifizierung der Energieversorgung und nicht zuletzt Umweltschutz.

Der Autor hat in dieser Studie unternommen, über die Entfaltung der rechtlichen Regelungen über die Förderung der Anwendung der erneuerbaren Energieträger auf dem Elektrizitätsbinnenmarkt einen weit nicht vollkommenen Überblick zu geben. Die Studie analysiert erstens die völkerrechtlichen Verpflichtungen, die die Gemeinschaft erfüllen soll und welche dazu geführt haben, die Förderung der erneuerbaren Energieträger auf gemeinschaftlicher Ebene zu regulieren. In dem weiteren stellt der Autor die ersten Regelungsversuche der EU vor, die sich letztens zu einem heute schon ausgeformter Energiepolitik auf dem Gebiet der erneuerbaren Energieträger ausgebildet hat.

Da diese neue Politik der EU in der ungarischen Literatur noch gering bearbeitet wurde, kann die Studie zur weiteren Arbeit als Grundlage dienen.